

**YANGI O'ZBEKISTONDA TA'LIM SOHASIDAGI ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI
TDPU MISOLIDA**

Rahimberdiyeva Yulduzxon Jahongir qizi
Toshkent davlat pedagogika universiteti
Ta'lim muassasalari boshqaruvi yo'nalishi 1-kurs magstranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimidagi islohatlar haqida va bu islohatlar bizning o'qishimizda qay darajada targ'ibot qilganayotganligi to'g'risida yozilgan. Mamlakatimizda istiqbolning dastlabki yillaridan boshlab ta'lim-tarbiya tizimini rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilib, farzandlarimizning jahon andozalariga mos sharoitlarda zamonaviy bilim va kasb-hunarlarini egallashlari, jismoniy va ma'naviy jihatdan yetuk insonlar bo'lib voyaga yetishlarini ta'minlash, ularning qobiliyat va iste'dodi, intellectual salohiyatini ro'yobga chiqarish, yoshlarimiz qalbida ona yurtga sadoqat va fidoyilik tuyg'ularini kamol toptirish borasida ulkan ishlar amalga oshirilmoqda. So'nggi 5 yil ichida oliy ta'lim tizimida ham ko'plab yangiliklar va islohotlar natijasida tizimda ijobiy o'zgarishlar bo'lyapti. Ushbu maqolada, oliy ta'lim tizimidagi islohotlar va yangiliklar tahlil qilinib, fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Yangiliklar, islohotlar, yangicha yondashuvlar, muammo, yechim, innovatsiya, ta'lim tizimi, ta'limda texnologiya, kredit modul tizimi, taqqoslash.

Kirish. Bugun yangi O'zbekiston hayotining barcha sohalari chuqur islohotlar maydoniga aylangan. Bu jarayonda ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan ta'lim tizimidagi o'zgarishlar haqida to'liqlanib so'zlamalikning iloji yo'q. Mamlakatimizda so'nggi yillarda ta'lim tizimining barcha bosqichlarini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bo'yicha amaliy ishlar hal qiluvchi bosqichga kirdi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek: "Farzandlarimiz maktabdan qanchalik bilimli bo'lib chiqsa, yuqori texnologiyalarga asoslangan iqtisodiyot tarmoqlari shuncha tez rivojlanadi, ko'plab ijtimoiy muammolarni echish imkoni tug'iladi. Shunday ekan, Yangi O'zbekiston ostonasi maktabdan boshlanadi desam, o'ylaymanki, butun xalqimiz bu fikrni qo'llab-quvvatlaydi". Xususan, O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida davlatimiz rahbarining 2019 yil 8 oktyabrdagi farmoni bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Kontsepsiyasi sohadagi yangi islohotlar uchun debocha vazifasini bajarib bermoqda. Bugungi kunda jahondagi nufuzli oliy ta'lim muassasalari ilm-fanning yirik o'choqlari hisoblanishi hech kimga sir emas. Hozirda yangi-yangi oliy o'quv yurtlari, dunyodagi etakchi universitetlarning filiallari tashkil etilmoqda.

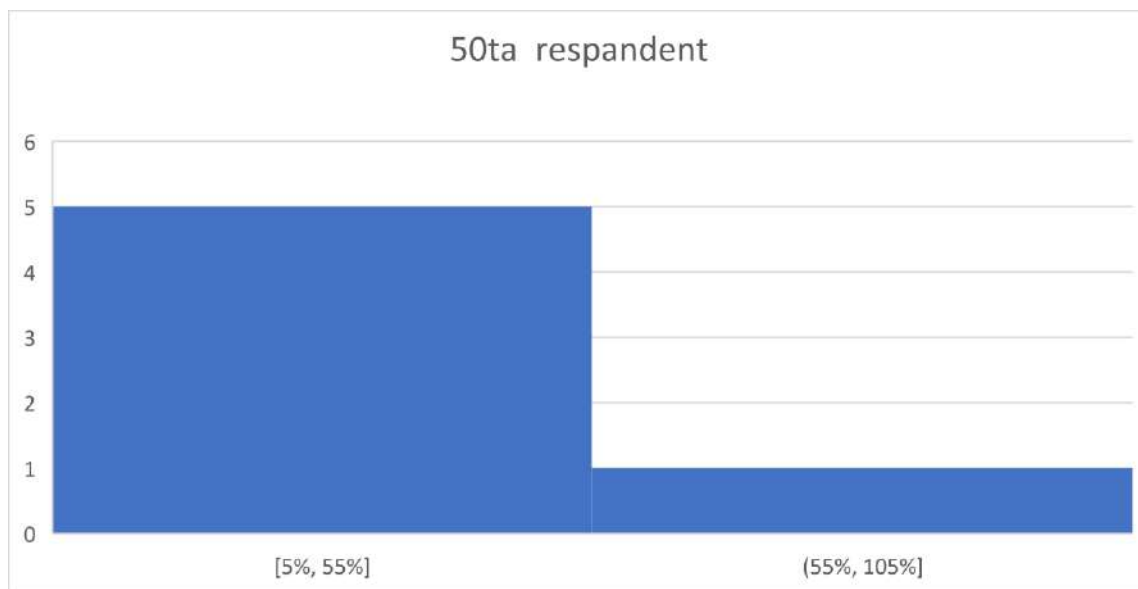
Tadqiqot metodologiyasi. Biz bu tadqiqotimizda kuzatish, anonim so'rovnoma va intervyu usullaridan foydalanganmiz. Bu tadqiqotimizni asosan Toshkent davlat pedagogika universitetimiz talabalaridan olib bordim. Ulardan olgan natijalarimizni o'rgandik va tahlil qilib chiqdik va qolgan universitetlar bilan o'zaro taqqoslab o'rgandik.

Ta'limni boshqarish - bu mavjud ma'lumotlarni samarali va boshqarish orqali ta'lim maqsadlariga erishish vositasi. U o'qitish va o'rganish maqsadlariga erishish uchun atrof-muhitdagi mavjud resurslardan yetarli darajada foydalanish bilan bog'liq. U har doim narsalarni boshqarish, shuningdek, inson munosabatlari bilan bog'liq bo'lib, asosiy tamoyillar to'plamiga asoslanadi va bolalarni tarbiyalashga qaratilgan. U bir qator funktsiyalarni bajarishi kerak: rejalashtirish, tashkil etish, yo'nalish, motivatsiya, nazorat qilish, muvofiqlashtirish, qaror qabul qilish va oxirgisi - hisobot. Bu butun ta'lim dasturini samarali va konstruktiv maqsad bilan boshqaradigan maxsus faoliyatdir.

Zamonaviy menejment nazariyasini empirik ravishda o'rganish uchun sifati tadqiqot strategiyasidan foydalaniladi. Asosiy tadqiqot, ayniqsa tadqiqotchi ishtirokchilar uchun hodisaning ma'nosini tushunishga qiziqqanida juda mos keladi (Merriam 2009).

Tadqiqot natijalari. Biz 50ga yaqin ta'labalardan quydagicha savollarga intervyu ko'rinishida javob oldik.

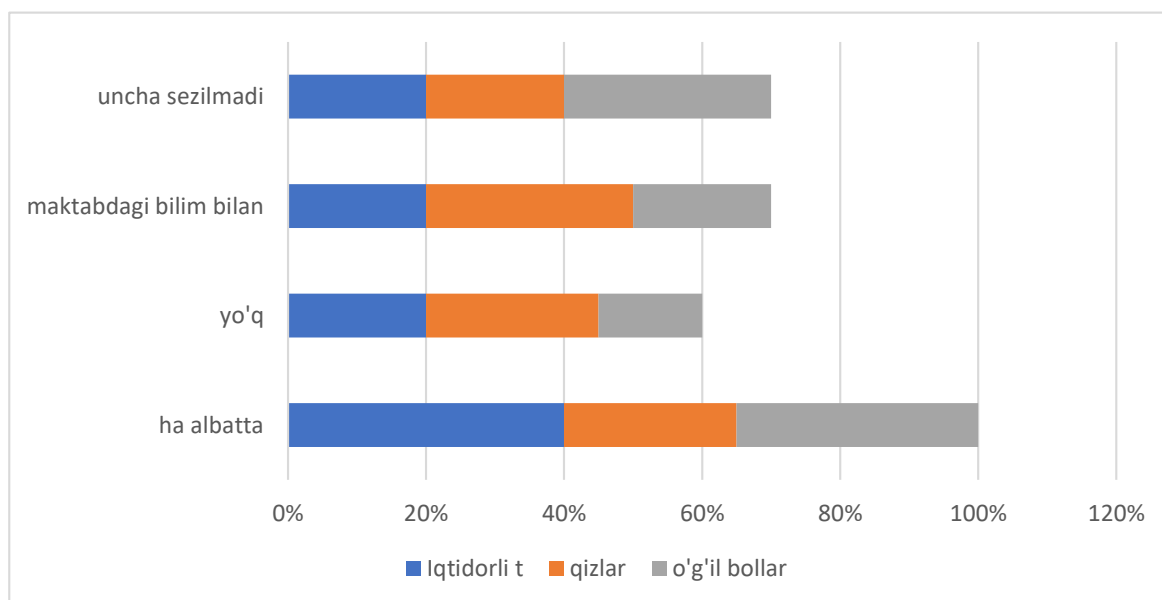
Ta'lim to'g'risidagi qonun bilan tanishmisiz?

1-rasm

Yuqoridagi rasmdan shuni ko'rishimiz mumkinki, ta'lim to'g'risidagi qonundan 50ta respandetimizning 70% lari ha javobini 10%lari eshitganmiz, 5% lari habardor emasmiz, 5% lari esa qisman bilamiz deya o'z fikrlarini bildirishdi.

Siz o'qishga kirib ilmiy jihatdan yuksaldim deya olasizmi?

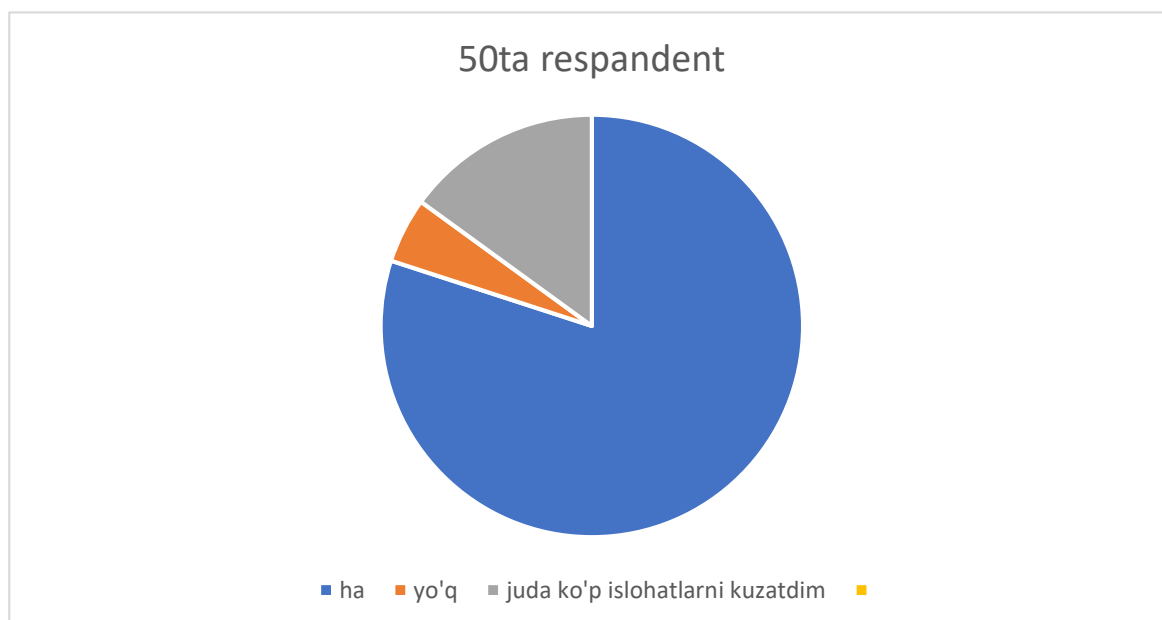

2-rasm

Yuqoridagi rasmdan shuni ko'rishimiz mumkinki ta'labalarning ilmiy salohiyati qay darajada oshib bormoqda ularning maktabda olgan bilimlari qay darajada ediku, oliy ta'limda qay darajaga ko'tarildi. Bizning bergan savollarimizga 50ta respandentlarimizning 50%dan yuqoriroq qismi bizning ilmiy ba'zamiz oliy ta'limga kirganimizdan so'ng ancha kengaydi, ko'p bilmagan narsalarimizni professor ustozlarimizdan o'rgandik, fikrlashimiz ham ancha

o'zgardi deyishdi. Biz bu savolimizni ta'labarni 3 qismga ajratgan holda berdik. Birinchi iqtidorli talabalarga, keyin qizlarga, keyin esa o'g'il bolalarga ularning har biridan o'zimiz qoniqtirgan javoblarni oldik. Ba'zi talabalar maktabdagi bilimlarim yetarli bo'lyapti deya javob berishdi. Bundan ko'rishimiz mumkinki bu ta'labalar maktab paytlarida ham o'z ustilarida ishlagan ancha ilimga mehr qo'ygan ta'labalardir.

Siz o'z ta'lim muassasangizda yangi islohatlarni qo'llanilayotganligining guvohi bo'ldingizmi?

3-rasm

Yuqoridagi rasmdan shuni ko'rishimiz mumkinki, ta'limda qilinayotgan islohatlar talabalar uchun kerakli ta'sirlarini o'tkizib bormoqda ekan. Bu savolimizga 50ta respandentlarimizning 80% lari ha deya, 5% lari yo'q, 15% lari biz ta'limdagi o'zgarishlarning har birini juda ham yaxshi sezib bormoqdamiz deyishdi. Va aynan bularga misol tariqasida oliy ta'lim muassasalarida amalga oshirilgan islohatlarga misollar keltirdi. Iqtidorli yoshlarni rag'batlantirilishi, ko'p chet davlatlari bilan turli memaramdum imzolanganligini (Rossiya, Germaniya, AQSH va hakazo.) ta'kidlab o'tishdi. Va yoshlar uchun ajratilgan ta'lim kreditlari, qizlarning kontrakt pularining davlat tomonidan to'lab berilayotganligi ham ta'labalarni juda ham quvontirganliklarini alohida ta'kidlashdi.

Talabalarning o'z oligohlari to'g'rida juda iliq fikrlarini eshitib, talabalarning faoliyatini yaqindan kuzatdik. Dars jarayonlaridan tashqari vaqtlarda universitet kutubxonalariga borib talabalarning kutubxonada gavjumligini kuzatib juda quvondik, ular o'zlarining yo'nalishlari kesimida turli adabiyotlarni qidirib izlanishlari bu juda quvonarli holat. Ular kutubxonada chet el adabiyotlari yanada ko'paytirilishini va ko'proq vaqtlarini shu yerda o'tkizishni istashlarini aytishdi.

Ta'labalar yotoqxonasida ham ularning o'qishi uchun hamma sharoitlar mujassam, kutubxona deysizmi, kompyuter texnologiyalari deysizmi hammasi talabaning kelajakda kerakli bilimlarni o'zlashtirib, kelajakda yetuk kadr bo'ishlari uchun juda keng imkoniyatlar yaratilgan. Faqat bulardan foydalana olishligi kerak. Va Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti respublika kesimida tayanch oliygoh sifatida belgilanligi ham bizning universitetining o'zining darajasini yanada oshiradi.

Xulosa va takliflar. Olib borilgan tadqiqotlarimiz shuni ko'rsatdiki oliy ta'lim tashkilotlarini boshqarish va rivojlantirish istiqbollarini belgilashda bevosita oliy ta'lim tashkilotlari rahbarlarining o'rni katta ahamiyat kasb etishini kuzatdik. Quyidagi takliflarni berib o'tmoqchimiz.

KPI tizimini O'zbekiston Respublikasi miqiyosida barcha oliy ta'lim tashkilotlari uchun qo'llanilishini taminlash. Bu orqali boshqaruvchilar va boshqa hodimlarning ishlash samaradorligi yanada oshadi.

"Research and development" tadqiqot markazini respublika miqiyosida ochish va 5 yil rivojlanish bosqichidan so'ng viloyatlar kesimida shakillantirish. Bu orqali oliy ta'lim sohasi yanada rivojlanadi. Ilmiy ishlar ko'rsatkichining ko'lami yanada kengayadi.

Yevropa mamlakatlari oligohlari bilan o'zaro shartnomalarni kengaytirish va talabalar almashinuvini.

Tadqiqotimizdagi muamolarga hozirda shu yechimlarni berib o'tdik. Qolganlarini keying tadqiqotlarimizga qoldiramiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://yuz.uz/uz/news/talim-tizimi-va-yangicha-yondashuvlar>
2. <https://yuz.uz/uz/news/oliy-talim-tizimidagi-ustuvor-vazifalar-belgilandi?view=ozbekiston-prezidenti-mamlakatimiz-hududlari-va-tatariston-ortasidagi-hamkorlik-uchun-keng-imkoniyatlar-borligini-takidladi>
3. Bule hora university college of business and economics department of management maqolasidan olindi.
4. Which modern management techniques work best for schools? | UCL IOE Blog.
5. Abdurahmonova G.K "Inson resurslarini boshqarish" kitobi Toshkent-2019 nashri.
6. 6.G. Xmidomova, O. Astanakulov, A. Matchanov "Innovatsion menejment" kitobi. Toshkent "Iqtisod-Moliya"-2019 nashri.
7. Smriti Chand (2020). Zamonaviy boshqaruv nazariyasi: boshqaruvga miqdoriy, tizimiy va kutilmagan holatlar nomli maqola. Olingan: yourarticlelibrary.com.
8. Citeman (2009). Zamonaviy menejment yondashuvlari. Kitobi.Olingan: citeman.com.
9. Ona tili va o'qish savodxonligi 1-2-qismlar [Matn]: 1-sinf uchun darslik / I. Azimova [va boshq.]. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021. – 104 b.
10. Ona tili va o'qish savodxonligi 1 Metodik qo'llanma [Matn]: o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma / I. A. Azimova [va boshq.]. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021. – 128 b.
11. Ona tili va o'qish savodxonligi. 1-2-qismlar [Matn]: 2-sinf uchun darslik / K. Mavlonova [va boshq.]. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021. – 120 b.
12. Ona tili va o'qish savodxonligi [Matn]: 3-sinf o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma / K. Mavlonova, [va boshq.]. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. – 160 b.
13. Ona tili va o'qish savodxonligi. 1-2-qismlar [Matn]: 3-sinf uchun darslik / K. Mavlonova [va boshq.]. – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022. – 144 b.
14. Ona tili [Matn]: Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 4-sinfi uchun darslik / R. Ikromova [va boshq.]. – Qayta ishlangan va to'ldirilgan 9-nashri. – Toshkent: «O'qituvchi», NMIU, 2020. – 160 b.
15. O'qish kitobi: Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 4-sinfi uchun darslik / S. Matchonov, A. Shojalilov, X. G'ulomova [va boshq.]. - Qayta ishlangan va to'ldirilgan 6-nashri. - Yangiyo'l: Yangiyul Poligraph Service, 2020. - 160 b.
16. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 5-sinfi uchun darslik. I qism / S. Ahmedov, B. Qosimov, R. Qo'chqorov, Sh. Rizayev. – T.: «Sharq», 2020. – 272 b.
17. Madiyarov I. Tez aytish va topishmoqlar – nutq o'stirishda o'rni. «O'zbek tili va adabiyoti ta'limi» ilmiy jurnali. 2019. B 59.
18. Siddiqova Sh. Yosh avlod ma'naviy kamolotida badiiy adabiyotning o'rni. «Izlanish samaralari» mavzusidagi yosh tilshunos va adabiyotshunoslarning respublika nazariy anjumani. Toshkent. 2019. B 462.

19. Ona tili fani bo'yicha O'zbekiston Respublikasi uzluksiz ta'lim Milliy o'quv dasturlari / Ta'lim sifatini nazorat qilish inspeksiyasi / Toshkent – 2021.

20. www.lex.uz

21. www.gulxan.uz

22. www.qomus.info

23. www.hikmatlar.uz